

Bukowski, Andrzej

"Politechnika Warszawska Filia w Płocku i jej 45 lat działalności", Mariusz Portalski, Płock 2011 : [recenzja]

Notatki Płockie 58/1 (234), 51-57

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Recenzowana praca stanowi opartą na bogatych materiałach źródłowych oraz na wynikach własnych badań i przemyśleń autora wartościową monografię. Opis 45 lat działalności płockiej placówki Politechniki Warszawskiej zawarty jest na 164 stronach tekstu i wzbogacony 4 załącznikami oraz 5 stronami ilustracji fotograficznych. W tekście zamieszczone są liczne odnośniki do materiałów źródłowych, z których dwadzieścia jeden pozycji, przeważnie artykułów i wydawnictw zwartych wymieniono w końcowym spisie literatury. Materiał podzielony jest na 8 rozdziałów opisujących historię Filii merytorycznie, co jest zgodnie z obszarami rozwoju i kształtowania uczelni. Treść rozdziałów uporządkowana jest w miarę możliwości chronologicznie. Próba ujęcia w ramach jednej pozycji wszystkich sfer działalności uczelni i to w okresie tak bogatego w wydarzenia i przemiany gospodarczo-polityczne czterdziestopięciolecia była zadaniem nader trudnym, którego mógł podjąć się jedynie aktywny współuczestnik a zarazem obserwator kolejnych etapów jej rozwoju. Autor pozycji mgr inż. Mariusz Portalski jest właśnie taką osobą. Bowiem w ciągu swej 40-letniej pracy w Filii PW pełnił wiele funkcji zarówno naukowo-dydaktycznych jak i administracyjnych oraz społeczno-politycznych. Ponadto okolicznością sprzyjającą podjęciu się opracowania tej monografii były wieloletnie osobiste zainteresowania autora problematyką edukacji i doskonalenia procesu dydaktycznego, które zaowocowały szeregiem publikacji, wystąpień i inicjatyw publicznych.

Rozdział I. Wprowadzenie. Cele i układ opracowania

Rozdział ten poprzedzony krótkim słowem wstępnym prorektora Filii w latach 2008–2012 prof. J. Kijeńskiego, opisującym bardzo krótko stan aktualny i dorobek uczelni określa cele jakie postawił sobie autor opracowując monografię oraz przewidywania jej przydatności dla zainteresowanych tematyką szkolnictwa wyższego.

Rozdział II. Społeczno-gospodarcze przesłanki powstania Filii PW w Płocku

Ten stosunkowo krótki bo tylko czternastostro-nicowy rozdział stanowi właściwe wprowadzenie w tematykę rozdziałów dalszych, opisujących poszczególne sfery działalności Filii. Bardzo wnikliwy i trafny opis sytuacji wyjściowej przełomu lat 60. i 70. oparty został zarówno na materiałach źródłowych jak i badaniach własnych autora prowadzonych w postaci ankietyzacji oraz wywiadów z wieloma uczestnikami wydarzeń a także z wybitnymi specjalistami profesorami: A. Rajkiewiczem, J. Tymowskim, Z. Kietlińską. Na

tych podstawach autor szczegółowo omawia główne czynniki, które przyczyniły się do powstania Filii utworzonej na mocy Zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dn. 18.04.1967 r. Czynnikiem tymi były:

1. Rozwój przemysłowy – powstanie MZRiP, największego w kraju zakładu rafineryjno-petrochemicznego, i FMŻ, największej krajowej fabryki kombajnów. Pociągnęło to za sobą intensywny rozwój budownictwa oraz całej infrastruktury gwałtownie wzrastającego miasta a w konsekwencji znaczne zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowaną kadrę inżynierską, której brakowało w mieście oraz w regionie mazowieckim.
2. Historyczne i kulturalne tradycje Płocka jako byłej siedziby władców Polski i miejsca utworzenia jednej z najstarszych szkół oraz istniejącego od 1820 roku Towarzystwa Naukowego Płockiego.
3. Ogólnokrajowe tendencje deglomeracyjne i dążenia do równomiernego rozwoju kraju.
4. Usilne starania władz i środowiska miejscowej inteligencji o nadanie miastu właściwej należnej mu rangi i zapobieżenie odpiływowi młodzieży do miast akademickich. Do utworzenia Filii szczególnie przyczynili się działa-

cze kulturalni miasta, wśród nich: F. Dorobek, J. Przyszlak oraz J. Chojnacki.

W dalszej części rozdziału autor dogłębnie rozpatruje potrzebę utworzenia placówki szkolnictwa wyższego w aspekcie trzech podstawowych funkcji uczelni, to jest dydaktycznej, naukowo-badawczej oraz kulturotwórczej. Temat ten opracowany jest starannie i w tekście znaleźć można aż 30 odnośników do różnorodnych źródeł literaturowych. Pewnym mankamentem opracowania jest pominięcie wśród czynników stymulujących powstanie Filii, sytuacji wewnętrznej uczelni macierzystej, która cierpiała wówczas na ciasnotę pomieszczeń, zagęszczenie kadry i na brak terenów do rozbudowy na terenie stolicy. Jednakże opinie co do celowości utworzenia placówki zamiejscowej były wśród gremiów kierowniczych Politechniki bardzo podzielone, istniało wielu jawnych przeciwników tej koncepcji. Duży osobisty wpływ na podjęcie pozytywnej decyzji miał prof. E. Kowalczyk – przyszły organizator a następnie pierwszy kierownik Filii, który również po późniejszym awansie na Ministra Łączności a następnie Wicepremiera wspierał działania uczelni.

Rozdział III. Ewolucja struktury uczelni

Rozdział ten podzielony na cztery części obejmuje wszystkie etapy rozwoju uczelni od postaci początkowej zbliżonej do punktu konsultacyjnego, aż do końcowej to jest samodzielnej posiadającej uprawnienia akademickie, autonomicznej zamiejscowej części PW. Na ewolucję struktury i rozwój Filii znaczny wpływ wywarły często zmieniające się czynniki zewnętrzne i wewnętrzne. W okresie 45-lecia polityka centralna zmieniła się od tendencji deglomeracyjnych do centralistycznych, zasady gospodarki od centralnego planowania do gospodarki rynkowej. Administracyjny podział kraju zmieniał się dwukrotnie a przepisy prawne dotyczące szkolnictwa wyższego i nauki – kilkakrotnie.

Kształtowanie się i rozwój Filii podzielić na kilka ząbających się wzajemnie okresów:

Początkowy okres pionierski, w którym powstały zręby przyszłych własnych jednostek organizacyjnych, zmniejszała się stopniowo podległość wydziałom warszawskim, tworzyły się pierwsze zespoły dydaktyczno-badawcze podejmujące tematykę zlecaną przez miejscowe przedsiębiorstwa, przejmowano obiekty budowlane, organizowano i wyposażano laboratoria badawcze. Społeczność akademicka włączała się w życie społeczne i kulturalne miasta i co bardzo ważne, kadra uczelni uzyskiwała stopnie doktorskie i stabilizowała się w Płocku. Wypromowano też pierwszych absolwentów otrzymujących stopień inżynierski.

Kolejny okres rozpoczęty w roku akad. 1973/74 uzyskaniem prawa kształcenia na poziomie ma-

gisterskim to etap wszechstronnego rozwoju Filii. Zakończono budowę i kolejno przejmowano własne obiekty dydaktyczne i socjalne, w tym niezbędną dla osiedlenia kadry bazę mieszkaniową. Zaakceptowany przez Rektora PW prof. St. Pasynkiewicza poprzednio często kwestionowany kierunek usamodzielnienia się Filii zaowocował kolejnym nadaniem uprawnień i ostatecznie ujednoczeniem struktury ze strukturą uczelni macierzystej. W 1975 roku powstały zakłady naukowo-dydaktyczne a w 1976 roku – instytuty. Po długim okresie niepewności zatwierdzono przez kierownictwo PW a następnie w 1974 roku przez Ministerstwo docelowy program rozwoju Filii.

Okres wszechstronnego rozwoju uczelni zakończył się głównie wskutek załamania kolejnego planu pięcioletniego, burzliwych ogólnokrajowych wydarzeń politycznych oraz niestety również podziałów wewnętrznych i zmianą władz uczelni macierzystej. W początku lat 80. w kierowniczych gremiach PW do głosu doszli jawni przeciwnicy utworzenia Filii, co zagroziło dalszemu jej istnieniu. W okresie kadencji prorektora prof. H. Bernackiego nastąpił, na szczęście krótki kilkuletni okres regresu, w którym jak to ujmuje autor „płocka jednostka PW poniosła największe w swojej historii straty”. Były nimi przede wszystkim odejście części kadry naukowo-dydaktycznej, wstrzymanie rekrutacji na dwóch kierunkach studiów, strata dwóch obiektów budowlanych w Płocku i ośrodka rekreacyjnego w Parzeniu. Jawne próby likwidacji niektórych jednostek organizacyjnych Filii stworzyły atmosferę zagrożenia i niepewności rzucającą na dalszy rozwój. Zatrudnienie Filii wynoszące w 1979 roku 555 osób spadało stopniowo do 377 osób w 1985 roku. Mankamentem opisu tego okresu jest pominięcie przez autora wpływu wewnętrznych podziałów politycznych i branżowych zaistniałych wówczas zarówno w Filii jak i w uczelni macierzystej.

Objęcie funkcji Prorektora ds. Filii w 1984 roku przez prof. J. Kwiatkowskiego zapoczątkowało trwający prawie dziesięć lat okres odrobienia poniesionych poprzednio strat. Przywrócono rekrutację na studia, wznowiono współpracę z miastem i regionem, unormowano strukturę Filii nadając jej rangę Ośrodka Naukowo-Badawczego PW podczas, gdy poprzednia nazwa „Wydział Budownictwa i Maszyn Rolniczych” dyskredytowała dyplomujące kierunki technologii chemicznej i inżynierii sanitarnej.

Początek lat 90. to trudny czas dostosowywania uczelni do zasad gospodarki rynkowej i nowych regulacji prawnych zmieniających zasadniczo tryb zarządzania uczelnią poprzez zwiększanie roli organów kolegialnych. Bardzo ważnym wydarzeniem w historii płockiej placówki PW, może zbyt mało podkreślonym w publikacji, było przyznanie podczas kadencji prorekto-

ra prof. W. Włodarczyka w 1992 roku Radzie Wydziału uprawnień do nadawania stopnia doktora w dwóch dyscyplinach naukowych, a przez to uzyskanie uprawnień akademickich. Zdaniem recenzenta zapoczątkowało to trwający przez następne lata etap dalszego rozwoju i wzrostu ukoronowany w 1995 roku utworzeniem Kolegium Nauk Ekonomiczno-Społecznych, będącego pierwszą nietechniczną jednostką PW. Pozwoliło to na znaczne zwiększenie liczby studentów i zwiększyło przydatność Filii dla całego regionu.

Lata 90. i pierwsze dziesięciolecie obecnego stulecia to czas w miarę równomiernego przebiegu stabilizacji szczególnie w okresach kolejnych kadencji zamieszkałych na stałe w Płocku prorektorów prof. J. Kubissy i prof. J. Zielińskiego. Znaczącym osiągnięciem tego okresu było przyznanie przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2006 roku na podstawie wyników oceny parametrycznej – kategorii pierwszej w zakresie działalności naukowo-dydaktycznej. W latach 2004–2006 zawarte zostały również kompleksowe porozumienia o współpracy z PKN Orlen, Basell Orlen Polyolefins i grupę Petro. Baza materialna Filii została dzięki temu wzbogacona w cenną aparaturę badawczą przekazaną przez płocki Kombinat.

W ostatnich kilku latach sytuacja uczelni uległa niestety pogorszeniu wskutek słabnięcia źródeł finansowych i rosnącego zadłużenia wydziału.

Na koniec rozdziału autor stwierdza, że powrót w roku 2011 do tradycyjnej nazwy Filia PW w Płocku pozytywnie wpłynie na jej dalszy rozwój. Poprzednie nadawane z resztą w myśl najlepszych intencji nazwy „Ośrodek” jak i „Szkoty” nie znalazły bowiem akceptacji w środowisku miasta jak i miejscowej społeczności akademickiej. Ważnym wnioskiem wynikającym z opisaną ewolucji struktury Filii jest potwierdzenie błędności wstępnego założenia, że ma ona pełnić jedynie funkcję dydaktyczną sterowaną zdalnie przez jednostki organizacyjne uczelni macierzystej. Szkoła wyższa musi bowiem oprócz kształcenia studentów prowadzić działalność naukowo-badawczą i oddziaływać kulturotwórczo na swój region.

Rozdział IV. Działalność dydaktyczna Filii Politechniki Warszawskiej

Treść tego obszernego 28 stronicowego rozdziału podzielona została na 6 części i wzbogacona zestawieniami tabelarycznymi. Tematyka potraktowana została kompleksowo obejmując ewolucję form i kierunków kształcenia, charakterystykę zbioru studentów, wykazy absolwentów i wybrane inicjatywy dydaktyczne i edukacyjne. Tak szerokiemu ujęciu tematu sprzyjały pozatechniczne zainteresowania autora, będącego aktywnym członkiem Sekcji Pedagogicznej TNP. Głównym celem uzasadniającym utworzenie Filii było za-

spokojenie potrzeb uprzemysłowionego dynamicznie rozwijającego się miasta w wysoko kwalifikowaną kadrę techniczną, co też decydowało o rodzaju tworzonego kierunku i specjalności kształcenia studentów. Przykładem ukierunkowania procesu dydaktycznego na potrzeby miasta i regionu było zapoczątkowanie w roku 1978 kontynuowanego do dziś konkursu „Dyplom dla Płocka”. Liczba prowadzonych specjalności była znaczna i zmieniana w czasie w zależności od aktualnego zapotrzebowania odbiorców absolwentów, a także od własnych możliwości kadrowych uczelni. Czynnikiem negatywnie wpływającym na dostosowanie liczby studentów do potrzeb regionu były jednak ogólnie ustalane limity rekrutacji. Bardzo ważnym czynnikiem decydującym często o możliwości uruchomienia kierunku, czy też specjalności było posiadanie własnej bazy laboratoryjnej. Na tworzenie, likwidację lub przekształcenie form, kierunków studiów miały również wpływ nieustannie zmieniające się ramy prawne, nazewnictwo i wytyczne narzucane przez resort szkolnictwa wyższego. Autor wymienia nazwy wszystkich kilkunastu prowadzonych w Filii specjalności, które istniały lub nadal istnieją na kierunkach: budowlanym, mechanicznym, chemicznym oraz ekonomicznym, studiów stacjonarnych, wieczorowych, zaocznych, podyplomowych i eksternistycznych. Wielką niedozowną w początkowym okresie pomoc w prowadzeniu procesu dydaktycznego okazały niektóre jednostki organizacyjne uczelni macierzystej, delegując do pracy w Płocku pracowników wydziałów warszawskich lub udostępniając studentom własną bazę laboratoryjną. Zabezpieczało to zarówno tok studiów jak szkolenie własnej kadry etatowo zatrudnionej w Płocku. Dla rozwoju działalności dydaktycznej Filii znaczne zasługi położyli min.: prof. E. Otto, prof. A. Górski, prof. St. Piowar i wielu innych. Dalsza część rozdziału poświęcona charakterystyce zbioru studentów opracowana została w oparciu o źródła archiwalne oraz wyniki badań własnych autora. Z badań tych wynika m.in., że większość przyjmowanych studentów pochodziła z miasta i regionu płockiego a więc Filia spełniła w tym zakresie podstawowy cel jej utworzenia. Podane w formie tabelarycznej zmieniające się liczby studentów Filii dobrze korespondują z opisanymi w rozdziale III etapami jej rozwoju. Rok akad. 1967/68 – 63 studentów, r. akad. 1977/78 – 1509, r. akad. 1987/88 – 526 (skutki uprzedniego wstrzymania rekrutacji), rok akad. 1995/96 – 1649 (powrót do stanu końca lat 70.), rok akad. 1997/98 – 2626 (rezultat uruchomienia kierunku ekonomicznego).

Bardzo wartościowym fragmentem rozdziału są staranne zestawienia liczb absolwentów z podziałem na kierunki i rodzaje studiów. Ogółem do roku 2011 łącznie Filie ukończyło ponad 12 tysięcy inżynierów, magistrów inżynierów i licen-

cjatów. Badania przeprowadzone przez autora wykazały, że znaczna część absolwentów Filii znajdowała zatrudnienie w mieście i regionie zajmując często kierownicze stanowiska i stanowiąc trzon kadry wielu zakładów pracy - co również potwierdziło celowość utworzenia w Płocku zamiejscowej placówki PW. Autor podaje tylko kilka przykładów karier absolwentów Filii wymieniając tu prezydentów miasta: D. Krajowskiego-Kukielę, W. Hetkowskiego, członka zarządu PKN Orlen dyrektora Cz. Bugaję, wiceprezesa Orlen-Basell S.A. M. Sępa, prorektora PW prof. J. Zielińskiego i kilka innych osób. Wykaz ten warto by zdecydowanie zwiększyć szczególnie o działaczy gospodarczych, przedstawicieli biznesu oraz o pracowników nauki. Być może będzie to możliwe w ramach planowanych centralnie badań śledzenia losów absolwentów szkół wyższych.

W części rozdziału dotyczącej innych form działalności edukacyjnej na uwagę zasługuje zbyt skrótowo zdaniem recenzenta potraktowany opis osiągnięć pierwszego w skali kraju Ośrodka Telewizji Dydaktycznej działającego w Filii w latach 70. Było to udane pionierskie w skali kraju przedsięwzięcie z zakresu e-learningu i unowocześnienia metodyki dydaktycznej wspierane przez prof. E. Kowalczyka, wówczas Ministra Łączności. Warto aby autor recenzowanej monografii, który był organizatorem i kierownikiem Ośrodka poświęcił temu tematowi kolejną publikację. Warto również było wspomnieć o tym, że założycielami i kadrą kierowniczą największej w Płocku uczelni – Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica byli pracownicy Filii: prof. Z. Kruszewski, doc. J. Zabowski, dr J. Wawszczak oraz dr W. Koźlak. Oceniając tę ważną poświęconą dydaktyce część pracy uważam ją, mimo wymienionych braków jako bardzo wartościową i przydatną w ocenie zasadności utworzenia w Płocku Filii PW.

Rozdział V. Realizacja funkcji naukowej

Jest to najobszerniejszy, czterdziestostronicowy złożony z siedmiu części i zawierający dzieśięć zestawień tabelarycznych rozdział recenzowanej pracy. Omawiana tematyka jest dość różnorodna, gdyż obejmuje zarówno kierunki badań, rozwój kadry naukowo-dydaktycznej, współpracę krajową i zagraniczną, publikacje, efekty finansowe jak i działalność studenckich kół naukowych. W tej sytuacji trafniejszym wydaje się tytuł rozdziału „Działalność naukowo-badawcza Filii PW” lub rozdzielenie treści na dwie części – jedną dotyczącą rozwoju kadr a drugą dotyczącą tematyki badawczej. Opis tej sfery działalności Filii zawiera wielki materiał faktograficzny i opracowany jest bardzo starannie. Wprowadzeniem w tę tematykę jest przedstawienie czynników stymulujących rozwój naukowo-badawczy placówki, wśród których głównymi są potrzeby innowacyjne gospodarki, konieczność potwierdzenia

kwalifikacji pracowników zdobywaniem stopni naukowych oraz posiadanie odpowiedniej infrastruktury badawczej, często w zakresie nauk doświadczalnych warunkującej osiągnięcie sukcesu. Wielką starannością wykazał się autor zestawiając całość bogatej niezwykle różnorodnej tematyki prac naukowo-badawczych prowadzonych w czterdziestopięcioleciu. Różnorodność ta wynikała zarówno ze zmiennego w czasie zapotrzebowania ze strony odbiorców na wyniki prac badawczych jak i z podstawowej struktury Filii reprezentującej kilka dyscyplin naukowych z zakresu chemii, budownictwa i mechaniki.

W części poświęconej rozwojowi kadr szczegółowo opisane zostały czynniki wpływające na realizację prac doktorskich, z których jako najważniejsze wymienia autor właściwą opiekę ze strony promotorów i stymulujące regulacje prawne. Ogółem w ciągu całej historii Filii stopień doktorski uzyskało 134 jej pracowników, najwięcej w pierwszych kilkunastu latach, kiedy obowiązywała zasada tzw. „rotacji” a potem w latach następujących po uzyskaniu prawa doktoryzowania w Płocku. Nazwiska wszystkich pracowników, którzy uzyskali stopień doktora habilitowanego a niestety było ich dotychczas tylko 15 zostały wymienione wraz z podaniem daty nadania stopnia. Przyczyny tak małej liczby habilitacji są wielorakie i winny być przedmiotem dalszych badań. Trudne do opracowania zestawienia liczbowe działalności publikacyjnej pracowników Filii z podziałem na referaty, artykuły, książki i patenty udało się autorowi opracować aż do 2011 roku. Dokonał on także analizy przyczyn okresowych wzrostów lub spadków intensywności działań w tym zakresie. O ile efekty naukowe w postaci stopni doktorskich i publikacji opisane zostały dokładnie, o tyle brak jest podkreślenia praktycznego pożytku z przeprowadzonych przez Filię badań, które zakończyły się wdrożeniami oraz podkreślenia roli licznych ekspertyz szeroko wykorzystywanych szczególnie w zakresie budownictwa i ochrony środowiska. Bardzo ciekawą i również za niezwykle pracochłonną uważam podjętą przez autora próbę zestawienia i analizy źródeł finansowania prac badawczych i uzyskanych efektów ekonomicznych. O ile analiza sposobów i źródeł finansowania stanowi wartościową część opisu, o tyle próba wskaźnikowej oceny wartości prac umownych jest biorąc pod uwagę zmienność wartości złotówki oraz jej denominację bardzo dyskusyjna i powinna być dokonana raczej przez ekonomistę niż przez inżyniera. Całkowicie słusznym jest natomiast wniosek autora o permanentnie występującym niedostatku środków finansowych nieodzownych dla rozwoju działalności naukowej i badawczej w dziedzinie nauk technicznych. Rosnący w ostatnich latach spadek finansowania nauki zarówno ze strony władz centralnych jak i z pozostałych źródeł

zagroza prawidłowemu rozwojowi uczelni. Kolejny temat omówiony w tym rozdziale dotyczy konferencji i sympozjów naukowych organizowanych przez Filię, wśród których wyróżnia się cyklicznie kontynuowane od 1977 roku międzynarodowe seminaria Instytutu Chemii oraz również cykliczne sympozja Instytutu Mechaniki (Inżynierii Mechanicznej) rozpoczęte w roku 1982. Z tematyką konferencji wiąże się dość szczegółowo opisana bogata współpraca z krajowymi i zagranicznymi instytucjami naukowymi – wyraźnie też zaznacza się tu reorientacja z kierunku wschodniego (kraje byłego RWPG) na kierunek zachodni (kraje Unii Europejskiej). Szkoda, że zbyt pobieżnie opisana została wieloletnia współpraca z uczelniami Moskwy, gdzie wielu współpracowników odbywało staże post doktorskie oraz współpraca z krajami UE w ramach programu TEMPUS zainicjowana przez prof. K. Urbańca. Najszerzy tematycznie i największy treściowo rozdział wzbogaca autor starannym opisem działalności kół naukowych, z których najbardziej wyróżniało się Koło Naukowe Inżynierii Środowiska – organizujące coroczne sympozja AQUA, mające niejednokrotnie również zasięg międzynarodowy.

Rozdział VI. Ewolucja infrastruktury uczelnianej

W rozdziale tym, który winien brzmieć raczej „Rozwój bazy materialnej”, opisany został w porządku chronologicznym rozwój całości bazy materialnej uczelni a więc zarówno kolejne przejmowanie istniejących już obiektów budowlanych, budowę i modernizację nowych a także organizacja i stopniowe wyposażenie laboratoriów badawczych. Szkoda, że pozyskiwanie nowych obiektów nie zostało przedstawione w formie tabelarycznej, co znacznie zwiększyłoby przejrzystość tekstu. Za to możliwości badawcze i dydaktyczne Filii dobrze ilustruje zestawienie wszystkich obecnie istniejących kilkudziesięciu laboratoriów i pracowni badawczych.

Rozwój bazy materialnej Filii podzielić można na trzy kolejne okresy:

- okres wstępny, lata 1967–1973, w którym miały miejsce przejmowanie i adaptacja obiektów już istniejących, organizacja laboratoriów dydaktyczno-badawczych oraz planowanie całości płockiego kampusu PW.
- okres budowy i zagospodarowania własnych obiektów dydaktycznych i socjalnych przypadający na lata 1973–1981, w którym uczelnia wzbogaciła się o gmach główny Filii, dom akademicki, stołówkę, halę sportową, budynki mieszkalne, klub studencki, ośrodek rekreacyjny i inne obiekty pomocnicze.
- okres regresu lata 1982–1984, kiedy odeszła część kadry, utracono część bazy budowlanej w Płocku i ośrodek w Parzeniu,
- okres ponownej rozbudowy i modernizacji, kiedy to w 1995 roku poprzez zmodernizowanie

Sali gimnastycznej utworzono pierwszą dużą aulę oraz w latach 2001–2002 rozbudowano i zmodernizowano gmach główny uzyskując w pełni nowoczesną aulę i audytorium oraz nowe laboratoria badawcze. Bardzo ważnym był również realizowany w tym okresie proces komputeryzacji wszystkich jednostek Filii.

Organizacja, budowa i wyposażenie dydaktycznych i badawczych laboratoriów Filii nie byłaby możliwa bez wydatnej pomocy przemysłu. Największą pomoc wykazały tu MZRiP (dzisiejszy PKN Orlen) przekazując uczelni wraz z wyposażeniem budynek laboratoryjny, co umożliwiło rozwój utworzonego w 1970 roku Oddziału Chemicznego. Wydatną pomoc w wyposażeniu uczelni wykazali dyrektorzy naczelni Kombinatów A. Woroniecki i K. Jaskóła. Niezbędnymi dla pracy wszystkich jednostek stały się również stopniowo rozbudowywana biblioteka oraz nowoczesne laboratoria językowe. Środki finansowe na rozbudowę bazy materialnej uzyskiwane były zarówno z funduszy centralnych oraz terenowych jak też dzięki własnej zleconej działalności naukowo-badawczej, jednakże w ciągu całego okresu istnienia Filii było ich za mało w stosunku do ciągle rosnących potrzeb.

W opisie rozwoju bazy materialnej autor porusza też problem tak ważnego w poprzedniej formie ustrojowej systemu pięcioletniego planowania inwestycji. Początkowe założenia rozbudowy Filii śmiało zarysowane przez jej organizatora i pierwszego Kierownika prof. E. Kowalczyka przewidywały utworzenie w Płocku średniej wielkości lecz nowoczesnie wyposażonej uczelni o zasięgu regionalnym. Jednakże mimo pełnego poparcia władz terenowych, głównie ze względu na brak środków centralnych założenia te ulegały stopniowo zmianom i ograniczeniom. W pracach projektowych a szczególnie na etapie wprowadzania nie dających się uniknąć zmian znaczny udział wnieśli pracownicy Politechniki, w tym Kierownik Filii prof. W. Lenkiewicz. Niestety opóźnienia w tak ważnym wówczas etapie planowania powodował także brak akceptacji przez niektóre gremia kierownicze PW zasadności rozbudowy jej zamiejscowej placówki.

Rozdział VII. Filia Politechniki Warszawskiej w regionie

Rozdział ten zawiera przeglądową ogólną charakterystykę współpracy Filii z miastem i regionem, dla którego potrzeb została utworzona. Wiele szczegółów realizacji tej współpracy opisane zostało w innych rozdziałach w tym szczególnie dotyczących działalności dydaktycznej i naukowo-badawczej. Wartościowym, podsumowującym ten problem wnioskiem autora jest stwierdzenie, że rozwój Filii i kształtowanie kierunków jej działalności stymulowane były głównie zapotrzebo-

waniami regionu. Tak więc tworzone formy kształcenia, kierunki i specjalności odpowiadały aktualnym w danym okresie czasu potrzebom przemysłu i sytuacją na rynku pracy. Dobrym przykładem tego było zgłaszanie propozycji tematów prac badawczych bezpośrednio przez płockie zakłady produkcyjne i przedsiębiorstwa budowlane. Ważną rolę w zacieśnianiu więzi z regionem odegrały kompleksowe porozumienia o współpracy z największymi przedsiębiorstwami, których zawieranie zapoczątkowano w połowie lat 70. i ponownie wznowiono w ostatnim dziesięcioleciu. W ten sposób związano tematykę przeważającej części prac badawczych z gospodarką regionu i uzyskiwano środki na rozwój infrastruktury uczelni.

W sferze działań edukacyjnych na wyróżnienie zasługuje współpraca uczelni ze szkołami średnimi miasta i regionu, która pozwoliła na zwiększenie bazy rekrutacyjnej. Duża część rozdziału poświęcona jest kulturotwórczej roli uczelni w tym szerokim włączeniu kadry uczelni w społeczne, kulturalne i polityczne życie miasta. Pracownicy uczelni działali aktywnie w wielu organizacjach oświatowych, kulturalnych, naukowo-technicznych i społeczno-politycznych pełniąc wielokrotnie kierownicze funkcje. Autor wymienia tu szereg przykładów, w tym: prof. J. Kwiatkowskiego – przewodniczącego WRN województwa płockiego, dr. J. Wawszczaka – wojewody płockiego, prof. A. Bukowskiego – przewodniczącego Rady Miasta Płocka, prof. Z. Kruszewskiego – prezesa TNP a zarazem rektora SWPW i kilka innych osób. Udział pracowników w gremiach kierowniczych stowarzyszeń naukowo-technicznych jak NOT, PZiTB, SITPChem, SIMP, organizacji oświatowych jak TWP oraz w zarządzie TNP włączał uczelnię w nurt życia miasta i regionu. W murach uczelni znalazły swe siedziby zarząd TWP oraz salon wystawowy Muzeum Mazowieckiego. W poprzedniej formacji ustrojowej znaczny wpływ na rozwój, a przede wszystkim rozbudowę bazy materialnej uczelni i zatwierdzenie planów jej rozwoju miało uczestnictwo pracowników Filii w terenowych instancjach partyjnych, o czym szkoda, że autor pracy szerzej nie wspomina. Rozwój Filii wspomagało wydzielenie jej struktury partyjnej ze struktury partyjnej PW, co sprzyjało wzrostowi samodzielności oraz silna organizacja związkowa ZNP ułatwiała uzyskiwanie środków i rozbudowę bazy socjalnej. Dość dokładnie opisany został udział studentów uczelni w życiu kulturalnym miasta. Autor wymienia tu coroczne Juwenalia, Klub Studencki „Filip”, Zespół Pieśni i Tańca Ludowego „Masowia”, Kameralny Chór Akademicki i inne szczególnie nasilone w latach 70-tych aspekty życia studenckiego. Mniej miejsca w omawianym rozdziale poświęca autor opisowi i ocenie współpracy uczelni z władzami miasta i regionu. Współpracę tę w początkowym

okresie istnienia Filii określić należy jako wzorową. Zarówno władze partyjne jak i administracyjne Płocka i ówczesnego województwa warszawskiego udzielały wszechstronnej pomocy w zakresie realizacji inwestycji, planowania dalszej rozbudowy i zdobywania centralnie rozdzielanych funduszy. Powstanie Filii nie byłoby możliwe bez zawartego w 1967 r. porozumienia pomiędzy Rektorem PW a Kuratorem Województwa Warszawskiego i Przewodniczącym Prezydium MRN w Płocku, które zabezpieczyło niezbędne dla rozpoczęcia zajęć potrzeby lokalowe oraz środki do ich wyposażenia. Szkoda, że ten mający z resztą pełne poparcie społeczne etap współpracy zakończył się w okresie burzliwych lat przelomu politycznego i zmiany władz Politechniki w roku 1981. Kryzysowy dla Filii początek lat 80. oraz zmiany regulacji prawnych oraz systemu finansowania a następnie w latach 90. fakt utworzenia w Płocku nowych szkół wyższych wpłynął na okresy osłabienia więzów z miastem i regionem. Ostatnim i jak to określa autor poważnym akcentem wsparcia uczelni przez władze miasta było przyznanie w 1995 roku części środków niezbędnych do uruchomienia kierunku ekonomicznego. Oczywiście pomoc miasta istnieje w dalszym ciągu lecz jest ona znikoma w stosunku do rozwojowych potrzeb Filii. Rozdział ten autor kończy stwierdzeniem "należy mieć nadzieję, że sytuacja zmieni się w najbliższych latach", którą to opinię podziela recenzent książki.

Rozdział VIII. Szanse i perspektywy rozwoju uczelni w najbliższych latach

Opracowanie tego tematu, szczególnie odnośnie szans dalszego rozwoju jest dosyć trudne ze względu na wiele mogących się zmieniać różnych czynników zewnętrznych wpływających na poszczególne zakresy działalności Filii. Duży wpływ na rozwój Filii wywierać będzie także ustosunkowanie się do jej problemów kierownictwa Politechniki Warszawskiej, której jest ona integralną częścią. Znaczenie tego wpływu wykazała bowiem opisana przez autora historia dotychczasowego rozwoju. Rozdział można by podzielić na dwie części – jedną dotyczącą perspektyw rozwojowych ustalonych przyjętymi już dokumentami i drugą dotyczącą uwarunkowań i szans realizacji wytyczonych zamierzeń. Część pierwsza określająca kierunki rozwoju oparta jest na ustaleniach Unii Europejskiej jak na przykład Proces Boloński, na aktualnych przepisach krajowej ustawy o szkolnictwie wyższym oraz na dokumentach wewnętrznych PW jak „Misja PW”, „Strategia rozwoju PW do roku 2020”, „Strategia rozwoju Wydziału Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii” oraz „Misja Filii PW”. Dokumenty te w sposób ogólny określają główne cele dalszego rozwoju. Są nimi: osiągnięcie najwyższych parametrów i wskaźników kształcenia, rozsze-

rzenie oferty edukacyjnej, dostosowanie kierunków i specjalności kształcenia do potrzeb gospodarki subregionu płockiego, współpraca z lokalnymi i krajowymi podmiotami gospodarczymi i instytucjami w zakresie badań stosowanych i podstawowych, realizacja funkcji społecznej i kulturowej w regionie oddziaływania uczelni.

W drugiej części rozdziału opartej głównie na badaniach własnych autora, w większości wywiadach z byłymi prorektorami PW ds. Filii – utożsamiającymi się z perspektywicznymi celami uczelni wymieniane są także występujące i przewidywane zagrożenia. Respondenci ankiety zwracają bowiem uwagę na: deficyt kadry samodzielnej i rosnącą lukę pokoleniową, pogarszającą się sytuację demograficzną, rosnącą w przerażającym tempie biurokrację, ciągłe zmiany w centralnych uwarunkowaniach prawnych oraz przede wszystkim niedostateczne i stale malejące finansowanie działal-

ności naukowej i naukowo-badawczej. Zdecydowanie optymistycznym akcentem w wypowiedziach respondentów jest stwierdzenie faktu znacznego krajowego zapotrzebowania na wysoko wykwalifikowaną kadrę inżynierską prowadzonych w Filii kierunków kształcenia. Perspektywy i główne cele rozwoju są więc wyraźnie naświetlone, natomiast szanse ich realizacji są trudne do pełnego sprecyzowania.

Podsumowując powierzoną mi recenzję napisanej przez M. Portalskiego monografii oceniam ją jako bardzo wartościową zarówno z punktu widzenia faktograficznego jak i badawczego a niewielkie zauważone w niej braki mogą być usunięte w następnym uzupełnionym i rozszerzonym wydaniu, do opracowania którego zachęcam jej autora.

Andrzej Bukowski

Uwaga

Redakcja „Notatek Płockich” zwraca się z uprzejmą prośbą do P.T. Autorów, aby – o ile narracja tekstu na to pozwala – korzystać z dorobku innych Autorów, publikujących wcześniej na łamach naszego czasopisma, Postuluje się stosowanie możliwie licznych cytowań, np. 10 wybranych z ostatnich dwóch lat. Cytowania są sprawdzane i od przyszłego roku liczone również dla polskich czasopism naukowych. Liczba cytowań z ostatnich dwóch lat decyduje o Impact Factor.

Redaktor Naczelny

Redakcja „Notatek Płockich”